Ontspanning en Veiligheid

* * * Het huidige stelsel, waarmee de Atlantische gemeenschap in voorkomend geval de veiligheid van haar leden zal verdedigen, is gebaseerd op de *handhaving van het machtsevenwicht* tussen de beide blokken van Oost en West. Dat streven heeft in het verleden, met name in de jaren vijftig en zestig, geleid tot een weergaloze bewapeningswedloop die dermate hoge kosten vergde dat de rivaliserende supermachten zich wel genoodzaakt zagen te pogen tot een of ander rationeel vergelijk te geraken. Zij probeerden te komen tot een soort van gedeeltelijke samenwerking, om op die wijze de nadelige gevolgen van hun confrontatie zoveel mogelijk te verminderen.

Sindsdien heeft de wereld kunnen kennisnemen van de — nogal mager uitgevallen — resultaten van de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa die in Helsinki werd gehouden, en is het MBFR-overleg in Wenen tussen de negentien betrokken delegaties over een gewenste wederzijdse evenwichtige vermindering van strijdkrachten al in het vierde jaar getreden; de negende onderhandelingsronde zit er inmiddels alweer op, en het optimisme van weleer heeft moeten plaatsmaken voor een aanzienlijk soberder benadering; het ligt zeker niet in de lijn van die meer nuchtere appreciatie, te verwachten dat er voor het einde van dit jaar ook maar een gerede kans aanwezig zou zijn op een overeenkomst inzake troepenvermindering. Het is dan ook sterk de vraag of er oplossingen kunnen worden geconstrueerd die de veiligheid van de supermachten en hun bondgenoten niet in gevaar brengen.

De voornaamste oorzaak van het uitblijven van werkelijke resultaten is niet zozeer dat het rationele streven naar ontspanning de onmiskenbare bipolariteit niet heeft kunnen elimineren, als wel dat er een duidelijke asymmetrie bestaat tussen de oogmerken van Oost en West. Het ontspanningsstreven van de landen van het Westen vindt hoofdzakelijk zijn oorsprong in een hele reeks van overwegingen van binnenlands-politieke aard. De Amerikaanse natie had de buik meer dan vol na de recente oorlogen, het presidentiële optreden in verschillende crisissituaties had sterke troeven verschaft aan een oppositie die nu de wind weer uit de zeilen moest worden genomen, en de ophanden zijnde verkiezingen deden het gewenst zijn dat de kiezers werd voorgehouden dat deze regering zeer goed orde op zaken wist te stellen — ook internationaal — en daarbij bereid was haar eerder bepaalde prioriteiten te herzien en de welvaartsverbetering te laten prevaleren boven de oorlogsvoorbereiding. Ook bij een groot aantal andere landen van het Atlantische bondgenootschap bleken dergelijke binnenlands-politieke motieven het streven naar ontspanning sterk te stimuleren, en het kwam zelfs voor dat verantwoordelijke regeringspersonen zich gingen bezondigen aan „wishful thinking" en op voorhand hun nationale defensie-inspanning minimaliseerden als voorschot op wat de ontspanningspolitiek aan baten zou gaan opleveren!

Geheel anders is het gesteld ter andere zijde. Indien men het IJzeren Gordijn — nog steeds bestaande, en niet „weg te zwijgen" — als mediaanlijn zou willen benutten, zou al snel blijken dat er geen sprake van is dat de ontspanningspolitiek van het Oosten het spiegelbeeld vormt van die aan deze zijde: het Sovjetblok is wel geneigd tot ontspanning, doch voornamelijk vanwege buitenlands-politieke overwegingen. Enerzijds is daar nog steeds het latente Sino-Sovjetconflict dat het raadzaam doet zijn een „tweefrontenpositie" te vermijden, hetgeen dus noopt tot een stabiliseren van de situatie elders, anderzijds past de ontspanning uitstekend in het concept van de „vreedzame coëxistentie" waarin de ideologische confrontatie met onverminderde intensiteit wordt voortgezet totdat de doelstellingen van de buitenlandse politiek zijn verwezenlijkt en het communisme van de Sovjet-Unie de zege heeft behaald.

In het licht van die verschillende uitgangspunten lijkt het dan ook twijfelachtig of ontspanning en veiligheid wel hand in hand gaan. Voor het Westen geldt nog steeds dat de veiligheid het beste kan worden gewaarborgd door een gegarandeerde verdedigingscapaciteit die *géén overmacht* ten opzichte van de potentiële agressor behoeft te zijn doch die in staat is de schaal *in evenwicht* te houden. Het is derhalve alleszins verklaarbaar dat de NAVO in Wenen streeft naar troepenverminderingen van een zodanig karakter dat *pariteit* van de landstrijdkrachten wordt bereikt. En dat is wel volkomen verschillend van wat het Warschau-Pact wil, namelijk *pariteit van de vermindering!*

Het is goed, bij dat alles rekening te blijven houden met de opvattingen over, en de verwachtingen die men koestert van de ontspanning. Het Warschau-Pact ziet de ontspanning als „het resultaat van een op de lange termijn gericht offensief van het communisme, dat ten doel had de zuiverste voorwaarden te scheppen voor het op gang brengen van maatschappelijke veranderingsprocessen". Uit deze formulering — van Sagladin, een van de naaste medewerkers van Brezjnjef — blijkt de ontspanning te worden beschouwd als een overwinning op het Westen en een belangrijke stap voorwaarts op de weg naar een geheel socialistische wereldorde, te danken aan „de ineenstorting van het koloniale stelsel van de imperialisten" en aan de „verheviging van de totale crisis waarin het kapitalisme verkeert". Het ligt dan ook voor de hand dat de Sovjetleiders, die zich op de drempel wanen van de vervulling van de leninistische toekomstvisie, zich ten doel stellen die overwinning te *consolideren* en er een bruikbare uitgangspositie uit op te bouwen voor verdere stappen. In dat verband is het duidelijk dat de Sovjet-Unie erop uit is haar thans reeds bestaande militaire overwicht in Europa te blijven behouden. Zo bekende generaal Grigorief, stafofficier van de opperbevelhebber van de raketten- en artillerie-eenheden, in een artikel in de *Izwestia* van 19 november 1975: „Hoewel wij een vreedzame buitenlandse politiek voeren, werken wij onafgebroken aan de uitbreiding van het verdedigingspotentieel en de slagkracht van de strijdkrachten van ons land". De bedoeling van die opvoering van het militaire vermogen werd verduidelijkt door generaal Maltzef, die zich in *Kraznaja Zvezda* — het blad van het Rode Leger — uitsprak over het superieure reactievermogen waarover de Sovjetstrijdkrachten dienden te beschikken „om onmiddellijk te kunnen reageren op elke denkbare ontwikkeling van de gebeurtenissen, waar ook ter wereld, omdat zich bij de huidige stand van de maatschappelijke ontwikkelingen op elk willekeurig moment een situatie zou kunnen voordoen die binnen een tot dan toe kapitalistisch land de weg zou kunnen openen voor fundamentele revolutionaire veranderingen". En daarmee werd zwart-op-wit gesteld, wat de meer behoedzamen in het Westen de hardnekkige optimisten reeds zo lang hebben voorgehouden: het militaire overwicht van het Oostblok heeft niet alleen de functie van het afschrikken en terugwijzen van een overmoedige agressor, maar moet ook dienen als een onmiddellijk hanteerbaar machtsinstrument ten dienste van de buitenlandse politiek.

Gegeven die doelstellingen is het verklaarbaar dat de MBFR-onderhandelingen het Westen niet zullen brengen wat het ervan verwacht. Integendeel, het is eerder waarschijnlijk dat de Sovjets met „modellen" zullen komen die in wezen moeten dienen voor het nóg meer verbeteren van de eigen positie en voor het nog grondiger ondermijnen van de stellingen van de NAVO. Een zodanige aanpak strookt immers geheel en al met de militaire tactiek, waar men na het vermeesteren van een tussengelegen aanvalsdoel niet volstaat met de consolidatie, doch zich ook en vooral bezighoudt met de reorganisatie met het oog op een optimale voorbereiding op de komende voortzetting van de aanval!

Het is zeer zeker niet de bedoeling van het hier gestelde, de Koude Oorlog weer nieuw leven in te blazen. De tot dusverre door het Westen gevoerde ontspanningspolitiek móét wel worden voortgezet, al was het alleen maar omdat de alternatieven onaanvaardbaar zijn. Maar het heeft wel degelijk zin erop te wijzen dat de periode van de Koude Oorlog tenminste nog een oorlog te zien gaf die *als oorlog herkenbaar* was. En het is dát aspect, van de herkenbaarheid als oorlog, dat in de vreugde over de vreedzame coëxistentie verloren is geraakt en dat in de ongemotiveerde voldoening over de ontspanning maar liefst over het hoofd wordt gezien. Het heeft stellig zin, dat aspect opnieuw in de beoordeling van de toestand te laten meewegen; beseft moet worden dat de Sovjets de vrede beschouwen als een voortzetting van hun oorlog tegen het kapitalisme, met gebruikmaking van andere middelen en methoden

weliswaar doch onveranderlijk gericht op het verwezenlijken van de oorlogsdoeleinden. Wie dat beseft, zal ook inzien dat alsdan op het handelen — én op het onderhandelen! — de Grondbeginselen van de Oorlogvoering volledig van toepassing zijn.
Het zou dienstig zijn, als het Westen bij zijn stellingname in het ontwapeningsoverleg die feitelijke oorlogssituatie zou accepteren en dienovereenkomstig zou optreden. Naar het zich laat aanzien zou dat de enige manier zijn om te verzekeren dat de Veiligheid niet aan de Ontspanning wordt opgeofferd. Zoals de zaken nu staan lijkt evenwel het tweede het ideaal, en het eerste de prijs. En in wiens kaart daarmee wordt gespeeld lijdt geen enkele twijfel!

MEDEDELING

Maandelijks wordt de Militaire Spectator toegezonden aan alle leden van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap.
Ten einde de toezending aan thans nog actief dienende officieren van Land- en Luchtmacht, tevens lid van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, ook na hun dienstverlating zeker te stellen, wordt belanghebbenden verzocht de secretaris-penningmeester van de Koninklijke Vereniging (Nassaulaan 6, Zoetermeer) in voorkomend geval ter zake in te lichten.